

Un estudi sobre les prioritats polítiques als Països Catalans

Albert Padró-Solanet* | apadro_solanet@uoc.edu

A l'actualitat hi ha múltiples estudis encaminats a fer un seguiment periòdic dels principals problemes del país segons les percepcions de la ciutadania. Malgrat que aquests treballs ens aporten una important informació a nivell qualitatiu que ens pot ajudar a guiar l'acció política, cal tenir en compte, com mostra el professor Padró-Solanet, que rarament els individus mantenen un posicionament ideològic estructurat i que configuren una opinió més condicionada per la influència dels mitjans de comunicació que per les seves preocupacions reals.

La qüestió de l'existència o no d'una opinió pública formada i estable entre els ciutadans de les comunitats polítiques és un tema central en el debat sobre la possibilitat d'un model de representació política democràtic.

Una llarga tradició de l'elitisme polític ha criticat els sistemes democràtics per fonamentar les seves decisions que afecten l'opinió de les masses, les quals es consideren incapaces de tenir una idea formada ni clara que

* Professor de Dret i Ciència Política de la UOC

Els politòlegs estudien les tendències subjacents en les actituds i els valors de les masses intentant veure si aquest fet condiciona l'acció dels representants electes

pugui guiar la complexa acció de govern. Plató (427 aC-347 aC) ja criticava en l'Alcibiades que una assemblea d'atenencs, que ni tan sols sabia on es trobava Sicília, n'hagués ordenat la seva invasió, amb la desfeta de l'armada d'Atenes i la fi de la seva hegemonia en el món hel·lènic.

De la mateixa manera, Joseph A. Schumpeter (1883-1950)¹ feia notar que el valor del sistema democràtic era el d'establir un sistema per triar entre elits en competència, però que per arribar a decisions polítiques no està clar que s'hagi de prestar atenció a les «volicions individuals» que tendeixen a ser «poc intel·ligents, estretes i egoistes». Ja que «normalment les grans qüestions polítiques comparteixen lloc amb l'economia espiritual del ciutadà típic amb els interessos de les hores de lleure que no han arribat al rang d'aficions i amb els temes de conversa irresponsable.» I aquesta irresponsabilitat no és qüestió reservada per les masses poc instruïdes.² Schumpeter contrasta de forma divertida l'actitud d'un advocat que presenta d'una banda els seus informes davant dels tribunals en l'exercici de la seva professió i, de l'altra, les seves reaccions davant de les exposicions que fan els diaris de la situació política. En el primer cas, els estímuls

que provoca la necessitat de ser professionalment competent fan que concentri la seva atenció i coneixements en els problemes plantejats. En canvi, en el segon cas, «no es preocupa per digerir la informació ni li aplica els cànons de la crítica que tan bé sap manejar, i s'impacienta amb una argumentació massa llarga o complicada, tot això mostra que sense la iniciativa que desenvolupa la responsabilitat directa persistirà la ignorància política, tot i que el públic disposi de la informació més abundant i completa.»³

En efecte, quan es pregunta als electors sobre alguna qüestió s'observa que no existeix altra cosa que un quequeig incoherent sobre els diferents temes, si tan aviat s'ofereix una resposta com la contrària, quin tipus de restricció efectiva poden percebre els representants i la mateixa població a partir dels resultats de les eleccions? Això justifica que els politòlegs hagin dedicat esforços a estudiar les tendències subjacents en les actituds i els valors de les masses i hagin intentat veure si aquests canvis han afectat la conducta dels representants electes.

Ja fa uns quants anys que Philip Converse⁴ va establir el que avui en dia és el coneixement convencional dins d'aquest camp: que la major part dels individus són incapaços de mantenir unes actituds ideològicament estructurades. Les preferències de la població en relació

1 SCHUMPETER, J. A., 1996.

2 Uns anys més tard Downs (1957) fonamenta la seva "teoria econòmica de la democràcia" precisament en l'existència d'una "ignorància racional" entre l'electorat.

3 SCHUMPETER, J. A., 1996. Pàgina 254

4 CONVERSE, P. E., 1964.

Segons Philip Converse, la major part dels individus són incapaços de mantenir unes actituds ideològicament estructurades

amb les polítiques públiques eren predominantment irracionals, irrealistes, aleatòries, que reflectien les anomenades «no actituds» –és a dir, absència de posicionament sobre els temes polítics.

Nogensmenys, molts estudis han intentat veure si els canvis en l'opinió pública agregada tenen algun sentit, són aleatoris o bé són incoherents; si hi ha patrons amb sentit darrera de les fluctuacions que, per exemple, als EUA es porten controlant des de fa més de mitja centúria a través d'enquestes d'opinió.⁵ Aquests estudis han revelat que aquestes actituds generalment són estables, rarament canvien o fluctuen de forma espectacular, sinó que presenten patrons coherents, no contradictoris que impliquen distincions amb sentit, que quan les preferències sobre les polítiques canvien, gairebé sempre ho fan d'una forma comprensible i fins i tot previsible, reaccionant de forma coherent als esdeveniments internacionals i als canvis socials i econòmics tal com apareixen en els mitjans de comunicació. Finalment, els canvis d'opinió generalment constitueixen ajustaments sensats a les noves condicions i a la nova informació que es comunica a la població.

En aquesta nota es fa una aproximació inicial a l'estudi de l'opinió pública de la població dels Països Catalans a través de l'establiment de les prioritats polítiques que apareixen en la tradicional pregunta d'enquesta sobre els «princi-

pals problemes que ha d'afrontar el país». En una primera part es presenta l'evolució d'alguns dels ítems que destaquen en les respostes a aquesta pregunta en una llarga sèrie aplicada a una mostra representativa de la població de l'Estat espanyol per tal d'observar quins són els patrons de resposta que s'observen. A continuació s'analitza l'evolució dels principals problemes de les submostres dels Països Catalans a través de cinc Baròmetres d'opinió del CIS. Finalment, es presenten els resultats obtinguts a través de l'aplicació d'un model explicatiu a les respostes ofertes pels entrevistats dels Països Catalans.

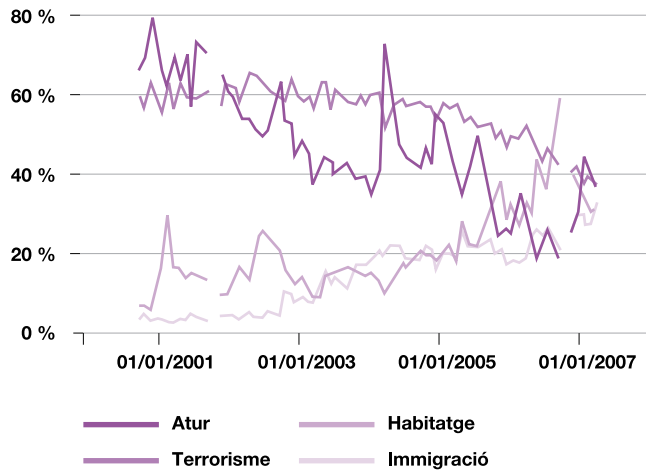
Característiques de la pregunta i dels estudis d'opinió que utilitzem

En aquesta nota es fa una aproximació a les preferències sobre les polítiques públiques tal i com es mesura a través de la pregunta anteriorment esmentada. La qüestió sobre «el problema més important que encara el país» va ser establerta per primer cop per Gallup als EUA el 1939. En aquesta pregunta es demana als enquestats que anomenin sense cap mena d'ajut –llista o exemple– els principals temes que pensen que afecten el país. Aquest fet té l'avantatge que l'entrevistat no es veu afectat per les idees preconcebudes de qui ha dissenyat l'enquesta i es captura de forma més espontània els canvis en els «estats d'ànim» dels col·lectius socials. Es tracta d'una forma

⁵ Per exemple, PAGE, B.I. i SHAPIRO R. Y., 1992.

Molts estudis han intentat veure si els canvis en l'opinió pública agregada tenen algun sentit, són aleatoris o bé són incoherents; si hi ha patrons amb sentit darrere les fluctuacions

GRÀFIC 1. ELS QUATRE PRINCIPALS PROBLEMES DESTACATS PER LA POBLACIÓ DE L'ESTAT ESPANYOL

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Setembre 2000 - abril 2007)

de baròmetre que permet establir el pols dels problemes que més importen al país.

Per altra banda, s'ha de tenir clar que els estudis d'opinió d'on s'extreuen aquestes preguntes es troben entre els més sòlids i que empen una metodologia més contrastada.⁶ Els Baròmetres d'Opinió del CIS, organisme autònom adscrit al Ministeri de la Presidència des de 1979 mesuren cada mes l'estat de l'opinió pública a l'Estat espanyol pel que fa a la situació política i econòmica del país i les perspectives d'evolució. Així mateix, a cada Baròmetre s'aborden temes referits a aquelles qüestions que destaquen en l'actualitat social, econòmica i política del moment. Aquests Baròmetres es realitzen en l'àmbit de l'Estat espanyol i l'univers que pretenen abastar és la població espanyola major d'edat. La grandària teòrica de la mostra és de 2.500 entrevistes personals realitzades en el domicili dels entrevistats; aquesta grandària contrasta amb les dels habituals sondeigs telefònics que acostumen a encarregar els mitjans de comunicació de masses a les empreses demoscòpiques que són molt més petites. A més, tot i que el procediment per a determinar els individus que formen part de la mostra no és estrictament aleatori, el resultat s'hi aproxima molt. Tècnicament s'anomena un «procediment polietàpic i estratificat per conglomerats» –els municipis,

⁶ Per a saber-ne més de la metodologia emprada en els Baròmetres d'Opinió podeu consultar: http://www.cis.es/cis/opencms/CA/2_barometros/metodologia.html

**Generalment les actituds són estables
i rarament fluctuen de forma espectacular.
Prenen patrons coherents i quan canvien
ho fan d'una forma comprensible i fins
i tot previsible**

primer, i les seccions censals, després— que són triats de forma aleatòria. Mentre que les unitats finals, els individus que seran entrevistats, són triats per rutes aleatòries i quotes de gènere i edat. Un altre cop, aquestes característiques contrasten amb les habituals enquestes telefòniques on l'elecció dels casos es fa només per quotes d'edat i gènere, cosa que no garanteix el mateix «grau d'aleatorietat».

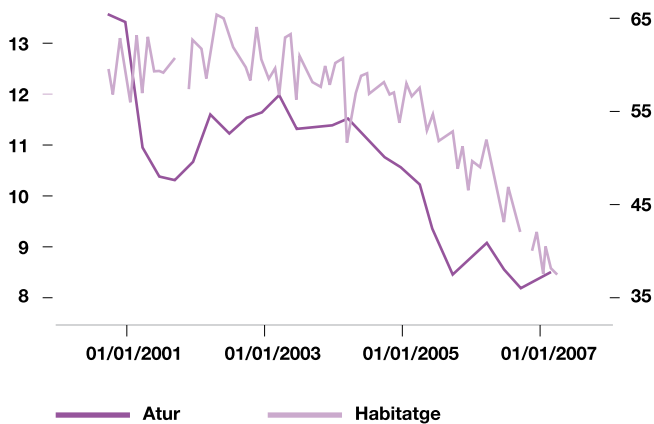
De quina manera es presenten les respostes a la pregunta sobre el principal problema que afronta el país? Com que en les respostes no es limita el nombre de problemes a un —es demana als entrevistadors que se n'esmentin fins a tres— normalment els resultats que s'ofereixen són la suma de totes les referències a un determinat tipus de problema que han triat els entrevistats. Això és correcte i evita errors de mesura, ja que tot i que alguns dels entrevistats responen només a un problema, és possible que n'hi hagi d'altres que «recordin» el «vertader» problema que afronta el país després d'haver esmentat el primer que els ha passat pel cap.

Per tal de fer una primera aproximació a la forma com aquest instrument mesura les preocupacions polítiques, en el Gràfic 1 s'hi representen quatre dels problemes més importants que registra la mostra de l'Estat espanyol en un lapse de set anys, des del setembre del 2000 fins l'abril del 2007. En general, els principals problemes segueixen evolucions pausades o, si no és el cas, hi ha motius raonables que permeten explicar els canvis més bruscs que s'observen en alguns dels problemes. Els di-

ferents problemes tal com apareixen al Gràfic 1 poden ser aparellats segons diferents criteris. Les referències a l'atur i a l'habitatge tenen un patró diferenciats: l'atur ha tendit a baixar de forma força constant al llarg del període; al contrari del problema de l'habitatge que, de no ser gairebé esmentat, ha passat a disputar-se el primer lloc entre els problemes percebuts com a més importants. De tota manera, tots dos problemes són semblants en mostrar una evolució més aviat suau, sense grans pics i valls. Els altres dos problemes, la immigració i —sobretot— el terrorisme d'ETA, presenten unes pautes molt més irregulars. Al llarg del període, la percepció d'ETA com el problema més important tendeix a disminuir, però s'hi observen pics i «reajustaments» en la percepció, seguint les notícies sobre les declaracions de treva, les declaracions del govern espanyol sobre la viabilitat de les negociacions o els atemptats terroristes que s'han produït. El problema de la immigració ha tendit a créixer en els darrers anys i ha estat un dels més esmentats en els darrers Baròmetres. Això no pot sorprendre'ns si tenim en compte la intensitat de l'onada immigratòria que experimenta l'Estat espanyol. De tota manera, la pauta d'evolució és més abrupta que la que presenten els temes que afecten potencialment de forma més directa la qualitat de vida dels entrevistats o de llurs familiars: l'atur i el preu de l'habitatge. La raó probablement s'ha de cercar en l'atenció puntual que el drama humà provocat per la immigració il·legal provoca entre els mitjans de comunicació de masses.

Els canvis d'opinió generalment constitueixen ajustaments sensats a les noves condicions i a la nova informació que es comunica a la població

GRÀFIC 2. ATUR DECLARAT A L'EPA -TRIMESTRAL- I REFERÈNCIES A L'ATUR COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Setembre 2000-abril 2007) i dades del Instituto Nacional de Estadística (INE).

«L'ajustament» entre la «realitat» i la percepció per part de la població dels problemes més significatius que suggereix el gràfic anterior es pot reforçar amb les dades recollides en el Gràfic 2, on es mostra de forma conjunta l'evolució de les dades de l'atur declarat a l'Estat espanyol segons l'Enquesta de Població Activa (EPA) i les referències a l'atur com a principal problema que afronta l'Estat espanyol. Com es pot veure, tot i que la relació no és perfecte, és notable el grau d'ajustament de les dues corbes. La forta caiguda de l'atur al començament del període no sembla tenir un impacte fins al cap d'un cert temps. Per altra banda, s'ha de tenir en compte que la metodologia emprada fa que els temes «competeixin» entre ells per a aparèixer entre els esmentats –el fet que se n'anomeni un impedeix que se n'anomeni un altre–, per tant, moltes de les fluctuacions observades en un tema concret han de ser atribuïdes a «pics» o baixades d'atenció en qualsevol altre dels temes. Per exemple, si s'observa el Gràfic 1, es pot veure com la forta caiguda que experimenta l'atur com a problema a meitat del període –que el porta a passar per sota de la corba de l'atur segons l'EPA al Gràfic 2– correspon a un pic extraordinari en el terrorisme que van produir els atemptats de l'11 M.

En resum, aquests dos gràfics ens permeten observar en un termini relativament llarg la «raonabilitat» o «interpretabilitat» de les respostes que s'obtenen amb aquests indicadors agregats i, al mateix temps, la limitació de la «competència» entre temàtiques

El terrorisme i la immigració tenen una evolució molt més irregular, molt més condicionada per l'actualitat política i l'atenció puntual dels mitjans de comunicació

Prioritats als Països Catalans

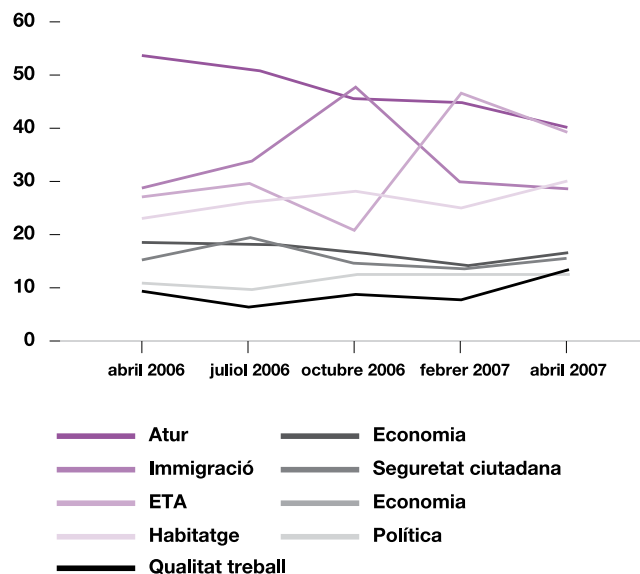
A partir dels cinc estudis d'opinió del CIS distribuïts entre l'abril de 2006 i el de 2007 podem estudiar dos elements: en primer lloc, les diferències en les respostes entre les submostres dels Països Catalans i les de la resta de l'Estat espanyol i en segon lloc, podem estimar un model estadístic que, a partir de les respostes individuals, ens permeti veure si poden ser explicades a partir de les seves característiques sociodemogràfiques i polítiques.

Comparació entre els Països Catalans i l'Estat espanyol

En els Gràfics 3, 4, 5 i 6 s'hi troben representats els valors dels principals problemes esmentats per les submostres de l'Estat espanyol (n = 1770), Catalunya (n = 400), el País Valencià (n=270) i les Illes Balears (n = 40) respectivament . Una simple observació ens permet adonar-nos que els perfils que s'obtenen són força diferenciats. Es diferencia sobretot el perfil de Catalunya on els temes de la immigració i la disponibilitat d'habitatge destaquen per sobre de la resta dels temes.

Podem observar amb més precisió la diferenciació en els patrons de resposta agregada en els Gràfics 7-14, en els quals es representa cada problema més important per separat. Per exemple, en el Gràfic 7 es mostra la resposta que indica l'atur com a principal problema que afronta

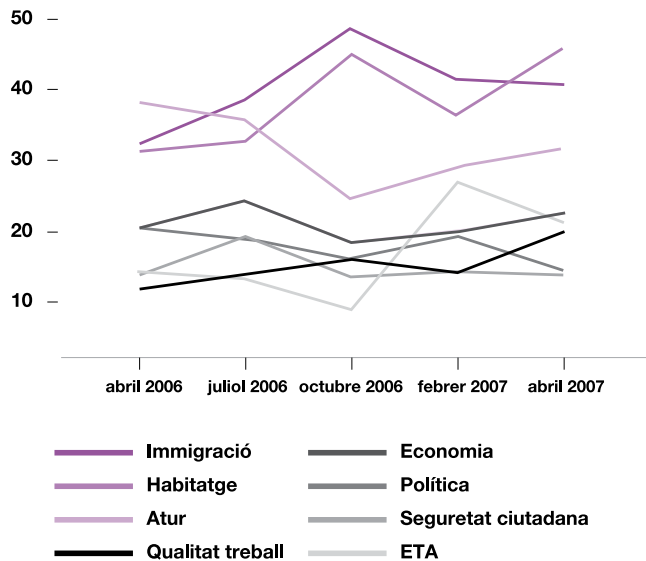
GRÀFIC 3. PRINCIPALS PROBLEMES A LA SUBMOSTRA DE POBLACIÓ DE LA RESTA DE L'ESTAT ESPANYOL (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

L'ajustament entre «realitat» i percepció ciutadana s'exemplifiquen a través del descens de la població aturada i la disminució de l'aparició de l'atur en les enquestes del CIS

GRÀFIC 4. PRINCIPALS PROBLEMES A LA SUBMOSTRA DE CATALUNYA (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

el país. De forma coherent amb els nivells d'atur registrat relatiu, en els Països Catalans s'observa una menor percentatge de respostes referides a l'atur en relació amb la resta de l'Estat espanyol. En conjunt, totes les corbes tendeixen a descendir, reflectint la recent situació de bonança econòmica. Només les corbes del País Valencià i, sobretot, de Catalunya repunten lleugerament al final del període.

Per la seva part, el tema de la inseguretat ciutadana pot trobar una certa similitud en un patró de descens moderat de les respostes sobre aquest tema, tal i com mostra el Gràfic 8. De tota manera, són notables les diferències en els nivells de resposta. El País Valencià destaca molt per sobre de les altres submostres en esmentar aquest tema, cosa que sembla reflectir el més elevat grau de criminalitat que s'observa en aquest territori. Pel que fa a les Balears, la major variabilitat de la resposta en part s'ha d'atribuir a la petitesa de la submostra.

En el Gràfic 9, els perfils de les respostes que esmenten el terrorisme relacionat amb ETA com un dels principals problemes també segueixen un patró similar a diferents nivells, destacant Catalunya per sota en les referències a aquest tema. El notable pic del febrer del 2007 s'ha d'atribuir a l'atemptat en el pàrquing de l'aeroport de Barajas del 30 de desembre del 2006.

La preocupació per l'habitatge es mostra en el Gràfic 10 on destaca de llarg la subpoblació catalana, que gairebé arriba a un 50% de la mostra en el darrer Baròmetre.

A nivell espanyol, l'atur ha baixat de forma força constant, al contrari que l'habitatge que de no ser gairebé esmentat, ha passat a disputar-se el primer lloc entre els problemes més importants

En les altres submostres el nivell de referències es mou al voltant del 25 %.

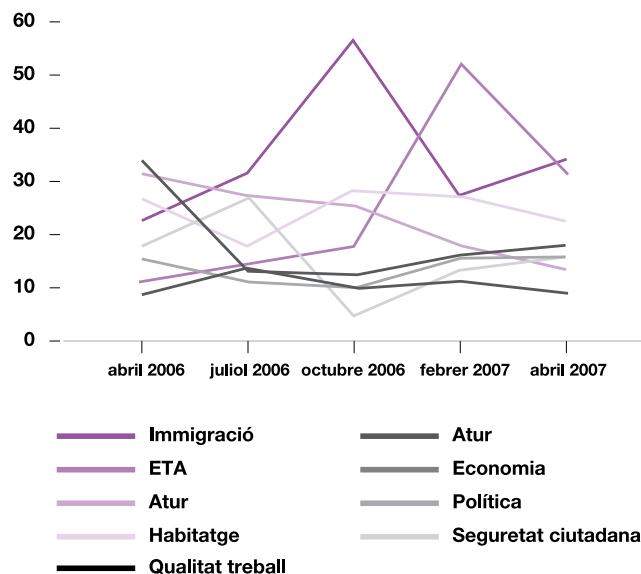
En el Gràfic 11 s'observen els percentatges d'entrevistats que pensen que l'economia és el principal problema que afronta el país. Com es veu, en general, Catalunya està per sobre en aquest tema; tot i que Balears, en el primer Baròmetre, mostra un valor extraordinari de gairebé 35 % de la mostra. Un altre cop, s'ha de tenir present l'efecte de la petita mostra de les Balears en oferir valors que poden no ser representatius de la població.

Al Gràfic 12 es veu com les poblacions dels Països Catalans, que en general estaven menys preocupades per la possibilitat d'atur que no pas les de la resta de l'Estat espanyol, estan en canvi força més preocupades per la qualitat dels llocs de treball oferts.

En el Gràfic 13 s'observa que Catalunya i el País Valencià tenen un patró netament diferenciat respecte el tema de la política com a problema important. El pic extraordinari que comparteixen les dues submostres en el Baròmetre de juliol del 2006 fa pensar que la tensió creada durant el procés d'aprovació de l'Estatut de Catalunya hagi pogut ser-ne la causa.

Finalment, en el Gràfic 14 s'hi representa el tema que ha guanyat més protagonisme en els darrers anys, la immigració. En general, les submostres dels Països Catalans tenen valors més alts que no pas les de la resta de l'Estat. És normal si tenim en compte els percentatges de nous immigrants que s'estan rebent. De tota manera,

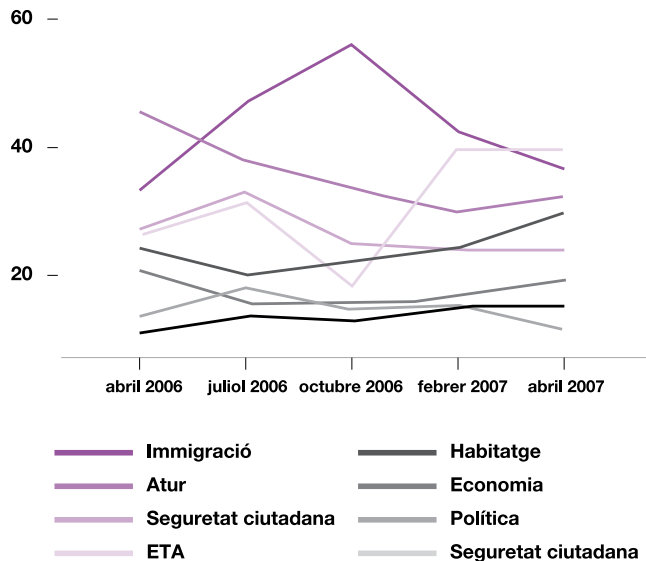
GRÀFIC 5. PRINCIPALS PROBLEMES A LA SUBMOSTRA DEL PAÍS VALENCIÀ (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

El terrorisme i la immigració són els principals problemes, exceptuant Catalunya on el terrorisme és substituït per l'habitatge

GRÀFIC 6. PRINCIPALS PROBLEMES A LA SUBMOSTRA DE LES ILLES BALEARS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

destaca que és el País Valencià que presenta aquests valors més elevats.

En conjunt, es pot dir que l'evolució comparada dels temes més destacats als Països Catalans i a l'Estat espanyol mostren diferents patrons. En la major part dels temes, les tendències als diferents territoris són semblants però hi ha diferències en els nivells de resposta. Les diferències més importants s'observen en alguns temes concrets, vinculats amb les circumstàncies objectives que viuen els ciutadans. Així, l'atur mostra uns nivells força més baixos als Països Catalans que no pas a l'Estat espanyol; mentre que el problema de l'habitatge destaca a Catalunya i el problema de la seguretat ciutadana destaca al País Valencià. Hi ha temes que s'assemblen molt com la importància del terrorisme d'ETA –tot i que Catalunya es trobi clarament per sota– i la importància de la immigració; cosa que segurament mostra la homogeneïtat del posicionament dels principals mitjans de comunicació sobre el tema. En canvi, només en un tema, la política, existeix una tendència clarament diferenciada entre els Països Catalans i l'Estat espanyol.

Estudi dels factors explicatius de les respostes individuals

Per tal de poder establir un model «explicatiu» de les respostes individuals a la pregunta sobre «els principals pro-

De forma coherent amb els nivells d'atur relatiu registrat, en els Països Catalans s'observa un menor percentatge de respostes referides a l'atur en relació amb la resta de l'Estat espanyol

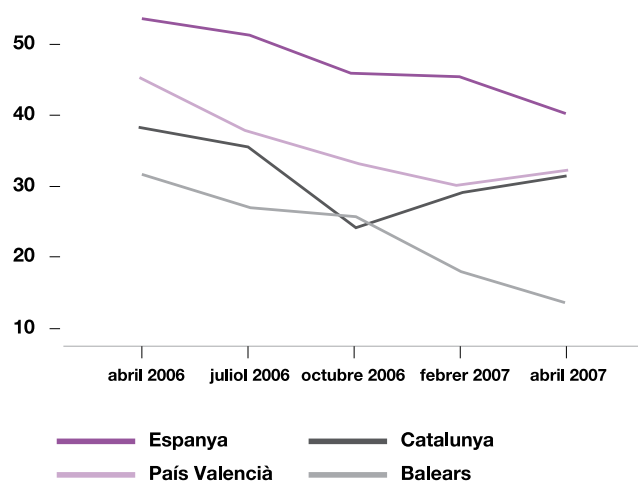
blesmes» s'han agrupat les submostres dels Països Catalans dels diferents Baròmetres en una única base de dades. En aquesta, la submostra de les Illes Balears està formada per 215 individus, la submostra del Principat està formada per 2.000 individus i finalment, la del País Valencià per 1.340.

La primera decisió crítica ha estat trobar un procediment que permeti tractar de forma conjunta les diferents respostes que es poden haver donat els diferents enquestats. Per tal de poder retenir el màxim d'informació possible de les respostes dels entrevistats s'ha realitzat un conglomerat en dues fases amb el paquet estadístic SPSS. Aquest procediment permet agrupar de forma automàtica els individus que tenen unes respostes més semblants en el conjunt de les preguntes al principal problema en un nombre òptim d'agrupacions. S'han format de manera automàtica nou agrupacions que es caracteritzen per donar prioritat a una tipologia diferent de temes.

A partir d'aquestes agrupacions s'ha realitzat una regressió logística multinomial per tal d'esbrinar quines són les variables que afecten de forma significativa la probabilitat de pertinença a cada una de les agrupacions.

A part del Baròmetre en el qual s'havien obtingut respostes i del territori dels Països Catalans al qual pertanyia l'enquestat, s'ha tingut en compte la grandària del municipi en el que residia, el gènere, l'edat, la ideologia –mesurada en una escala d'autoubicació esquerra-dreta de 10 punts–, l'escolarització i el nivell d'estudis asso-

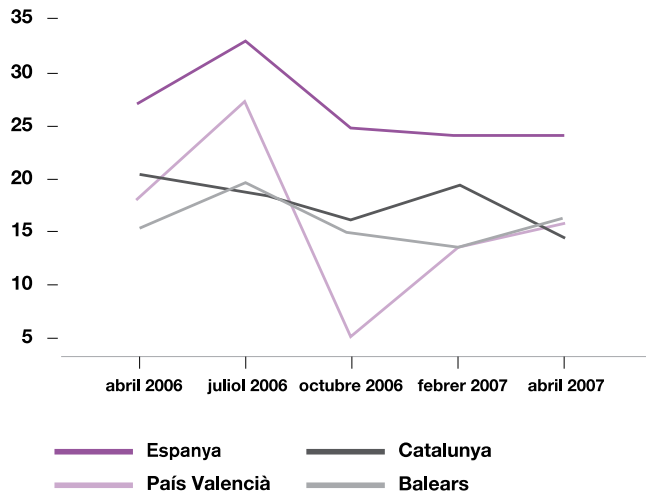
GRÀFIC 7. ATUR COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

Si ens centrem en les problemàtiques que afecten directament a les persones, l'habitatge ocupa les primeres posicions a tots els territoris analitzats, destacant el cas català

GRÀFIC 8. INSEGURETAT CIUTADANA COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

lit, la situació laboral –aturat, actiu, jubilat, feines de la llar, estudiant– i el tipus d'ocupació –empresari, professional, treballador de l'administració pública–, finalment, també s'ha tingut en compte si es tractava d'un assalariat fix o eventual.

En conjunt, la capacitat explicativa d'aquest model no és massa elevada. Però, allò que és realment notable és que es pugui ser capaç de predir una resposta, potencialment tan variable com la idea que hom té del principal problema que afronta el país, a partir d'una informació tan vaga o minsa com el lloc de residència o el nivell d'estudis dels enquestats.

Els resultats que s'obtenen, tot i que exploratoris i preliminars són relativament clars i, fins podríem dir, que raonables:

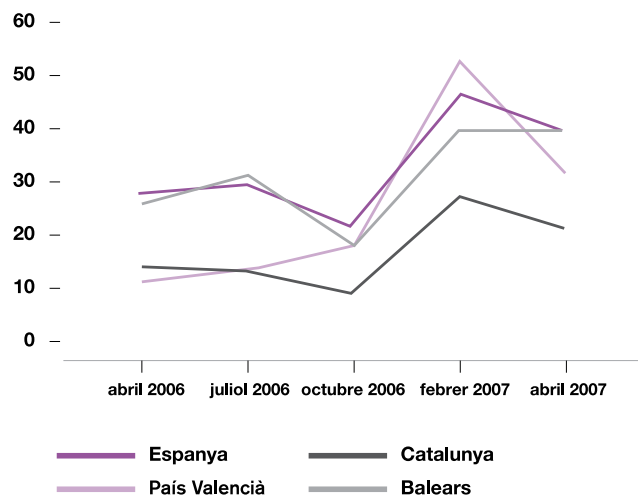
- *Primera agrupació:* la més gran, representa un 16 % de la mostra. Recull sobretot les respostes dels entrevistats que es caracteritzen per esmentar com a principal problema l'atur i, en canvi, no fan referència a la seguretat ciutadana ni tampoc al terrorisme. En comparació amb l'agrupament novè que serveix de base, aquesta primera agrupació es caracteritza per tenir una major probabilitat d'obtenir suport entre els més joves; raonablement, els jubilats i els treballadors a la llar tenen menys probabilitat de pertànyer-hi –tot i que només la primera variable té una relació estadísticament significativa–. En canvi, no té efecte el nivell professional, l'edu-

La principal diferència entre els Països Catalans i l'Estat espanyol és la preocupació catalana per la política i la qualitat dels llocs de treball

cació o la pràctica religiosa. Pel que fa a la ideologia, tot i que la relació no és en cap cas significativa, la probabilitat de pertànyer al grup és positiva entre les posicions d'esquerra –posicions 1-3 en l'eix esquerra/dreta–, mentre que és negativa en les altres posicions. No es detecta cap efecte de la grandària del municipi de residència. Finalment, hi ha una probabilitat significativament negativa de pertànyer a aquest agrupament si es forma part de la submostra catalana.

- *Segona agrupació*: amb el 13,4% és la segona més gran; es caracteritza per referir-se a la seguretat ciutadana i, en canvi, evita citar problemes com el terrorisme o l'economia. Hi ha una probabilitat positiva entre la gent més gran. No hi ha efectes significatius segons la situació laboral, el nivell professional, l'educació o la pràctica religiosa. En canvi, és més freqüent entre els municipis petits –menys de 2.000 habitants– i en les ciutats mitjanes –entre 50.000 i 400.000 habitants. Aquest agrupament és significativament inferior a Catalunya i les Balears en comparació amb el País Valencià. Finalment, l'agrupament mostra coeficients positius en les posicions ideològiques de centre i d'esquerra.
- *Tercera agrupació*: la més petita amb un 6% de la mostra, es caracteritza sobretot per les referències al problema del terrorisme i, en menor mesura, al tema de la immigració, al mateix temps que no esmenta el tema de l'habitatge. Aquest agrupament està compost sig-

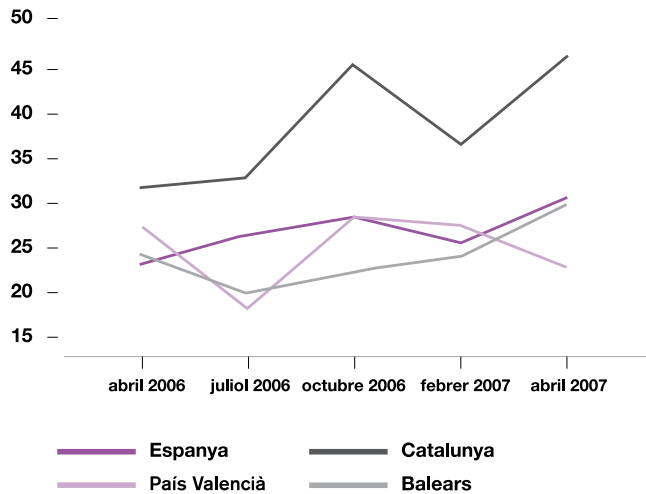
GRÀFIC 9. TERRORISME COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

En general, el tema de la immigració té valors més alts en les submostres dels Països Catalans a causa del nombre de població nouvinguda acollida darrerament

GRÀFIC 10. HABITATGE COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

nificativament per homes i per treballadors de les administracions públiques. L'edat no mostra cap efecte. Un altre cop, és molt significativa l'absència entre la submostra catalana. Aquest tema s'esmenta amb més probabilitat entre els hàbitats petits i mitjans, i deixa de ser present a partir de les ciutats de més de 400.000 habitants. En relació amb la ideologia, és més freqüent –de forma fins a cert punt lògica– entre les posicions centre-dreta –posicions 6 i 7–; de tota manera, també mostra una probabilitat significativament positiva a l'esquerra –posició 2.

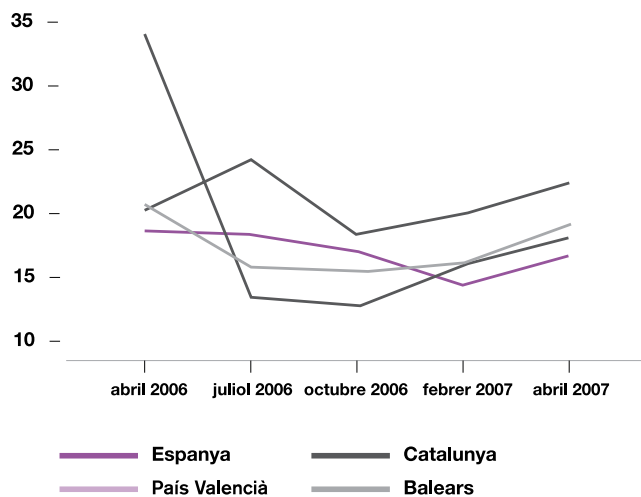
- *Quarta agrupació:* és petita com l'anterior, significa el 8,9% de la mostra. També és semblant a l'anterior pel fet de citar el terrorisme d'ETA com a principal problema; però, es diferencia per no fer cap referència a la immigració. Tampoc no concedeix molta importància al problema de l'habitatge. Aquesta agrupació també és més probable entre els homes; l'edat tampoc no mostra un efecte significatiu. La principal diferència es troba en el fet que aquest agrupament és més probable en les posicions ideològiques del centre i de l'esquerra –posicions 5, 4– i en el fet de no tenir impacte diferencial la grandària de l'hàbitat. Balears i, sobretot, Catalunya, continuen tenint una probabilitat significativament negativa en aquest agrupament.
- *Cinquena agrupació:* conté el 12,2% de la mostra i reuneix els individus amb perfils complexos en relació amb els principals problemes percebuts, citant la polí-

En conjunt, es pot dir que l'evolució comparada dels temes més destacats dels Països Catalans i a l'Estat espanyol mostren diferents patrons

tica i altres temes minoritaris en el conjunt de la mostra, com els problemes socials, els valors i en canvi, eviten temes majoritaris, com la immigració, l'habitatge, l'atur, la seguretat ciutadana, o el terrorisme d'ETA. Ni l'edat ni el sexe són predictors de formar part d'aquesta agrupació, només és significativa la seva relació amb el nivell educatiu de l'entrevistat i si es tracta d'estudiants. La grandària de l'hàbitat o la pràctica religiosa no són significatius. Però té un impacte significativament positiu el fet de ser ideològicament d'esquerra –posició 2–, de dreta –posició 7–, o bé, no ubicar-se en l'escala. Fa la impressió que aquest agrupament reuneix dos tipus de generacions: la dels joves desencantats per la política convencional i els que formen part de la tradicional visió escèptica de la política.

- *Sisena agrupació*: reuneix el 12,1% de la mostra. Com l'anterior, té un perfil complex. Té la immigració o les pensions com a principal problema, mentre que no cita l'habitatge o l'atur. Cap dels coeficients estimats tenen significació estadística –cosa que vol dir que no es diferencia en els coeficients de la novena agrupació que serveix de base– però els signes tenen sentit. Per exemple, les probabilitats de pertànyer a aquesta agrupació s'incrementen si s'és gran i dona. La ideologia mostra que el problema tendeix a presentar-se més entre les posicions d'esquerra i entre els que no saben ubicar-se en el continu. En relació amb la grandària de l'hàbitat tendeix a presentar-se entre els mu-

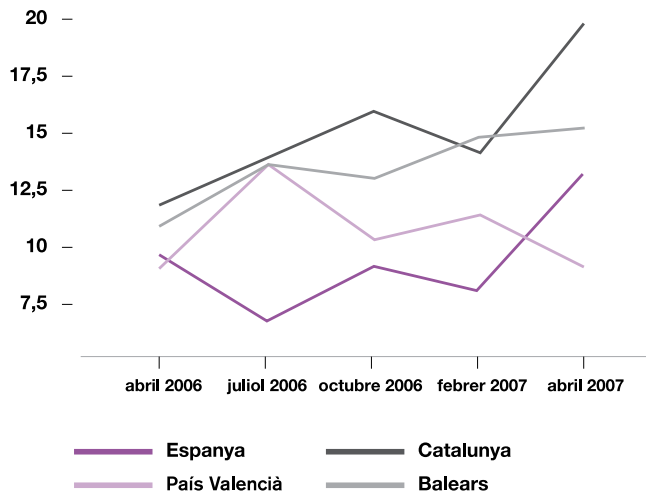
GRÀFIC 11. ECONOMIA COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

La percepció dels problemes més importants està relacionada amb les circumstàncies personals, la situació socioeconòmica i el cycle vital en el qual es troben els enquestats

**GRÀFIC 12 .QUALITAT DELS LLOCS DE TREBALL
COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)**

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

nicipis petits i ciutats mitjanes –probablement capturant la presència d'immigració massiva a les ciutats de la conurbació de Barcelona i València–. Aquest agrupament també és significativament menys aparent a la submostra catalana.

- *Setena agrupació:* reuneix els enquestats que consideren la qualitat del treball i, en menor mesura, l'habitatge com els principals problemes, mentre no esmenten el problema del terrorisme. Representa el 9,4% de la mostra. En aquesta agrupació són més freqüents els joves, no hi ha diferències significatives en relació amb el sexe; en canvi, és més freqüent entre els que tenen estudis. Com es podria esperar, aquest agrupament és significativament menys freqüent entre els jubilats i els treballadors de l'administració pública. Quant a la grandària de l'habitat, tot i que no hi ha diferències significatives segons el territori dels Països Catalans. Finalment, si tenim en compte l'autoubicació en l'eix ideològic esquerra-dreta, els signes dels coeficients ens diuen que tendeix a tenir més presència entre les posicions d'esquerra.
- *Vuitena agrupació:* amb el 9,9% dels enquestats reuneix els que esmenten l'habitatge i, en menor mesura, l'economia com a principals problemes però, en canvi, no esmenten el problema de l'atur, ni el de la seguretat ciutadana. Pel que fa a les variables que expliquen

La capacitat dels mitjans de comunicació d'establir l'agenda política causa la variabilitat relativament baixa que trobem en les respostes

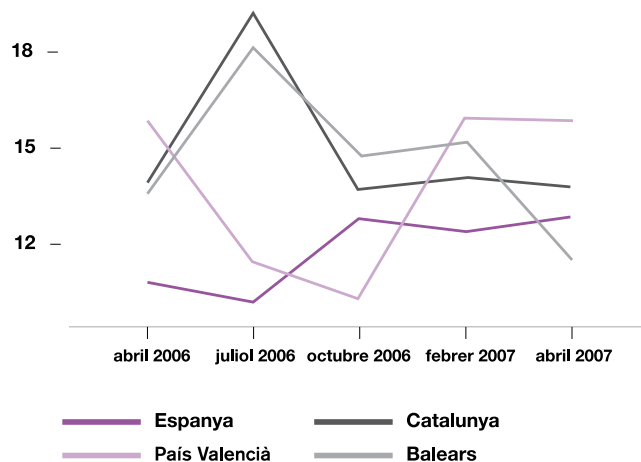
la pertinença a l'agrupació, el fet de ser jove i viure en una ciutat gran té un efecte positiu en la pertinença a aquest grup. Ideològicament, és més freqüent entre les posicions d'esquerra, tot i que la relació no és significativa. Ni els estudis, ni la situació laboral mostren relacions significatives.

- *Novena agrupació*: Representa el 12%% de la mostra. En l'estimació de la regressió logística multinomial fa de base de referència, per tant, hem de tenir en compte que les interpretacions que hem apuntat de les diferents agrupacions estimades es feien en relació amb aquesta agrupació, per la qual cosa, no s'han estimat els coeficients de les variables explicatives d'aquesta agrupació. Es caracteritza de forma preeminent per esmentar el problema de l'economia; en menor mesura, també es caracteritza per no citar l'atur o la qualitat del treball.

Conclusió i discussió

De l'estudi d'aquestes agrupacions basat en les respostes als problemes més importants es pot concloure que, en certa mesura, la percepció ciutadana es veu afectada, o millor dit, està relacionada amb les circumstàncies personals, la situació socioeconòmica i el cicle vital en la qual es troben els enquestats. Des del punt de vista de la teoria democràtica, aquesta troballa pot representar un

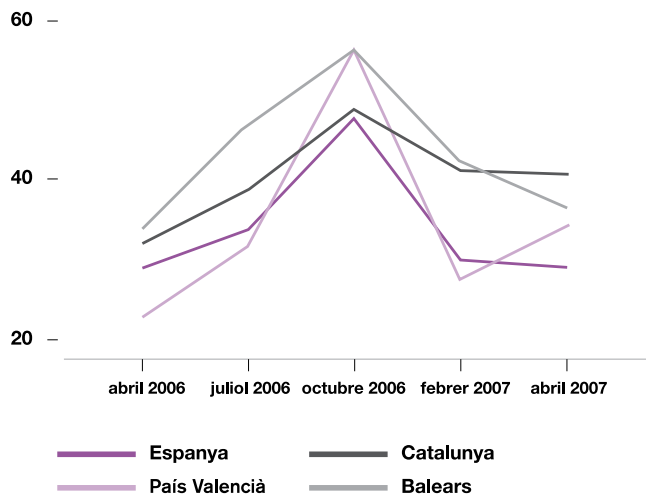
GRÀFIC 13 .POLÍTICA COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

Les percepcions de la ciutadania s'han de prendre com un reflex i una interpretació d'un conjunt de processos interconnectats que estableixen l'agenda política

GRÀFIC 14. IMMIGRACIÓ COM A PRINCIPAL PROBLEMA QUE AFRONTA EL PAÍS (%)

Font: Elaboració pròpia a partir dels marginals dels Baròmetres del CIS. (Abril 2006-abril 2007).

alleujament ja que l'opinió pública tindria una base relativament estable, tot i que egoista!

Però aquest origen «egotròpic» de les percepcions és només una part de l'explicació. Ni tan sols una variable que podia estar tan relacionada amb l'operació de «filtrat de la percepció» de la realitat quotidiana com és la ideologia no és prou potent a l'hora de capturar les diferències en la percepció que tenen els ciutadans dels problemes més importants. Tot això apunta que hauríem d'anar a cercar d'altres factors que actuen a més curt termini —com l'impacte dels mitjans de comunicació de masses i la seva capacitat d'establir quina és l'agenda política rellevant— per trobar la causa de la variabilitat relativament baixa que trobem en la resposta a la pregunta.

De fet, allò que més ens hauria de sorprendre en el moment en què s'estudien aquestes respostes és el seu elevat grau d'acord o de consens. Sense cap guia exterior, milers d'individus es posen d'acord en identificar un rang molt estret de principals problemes en un determinat moment. Per tant, no es poden prendre aquestes opinions com si fossin una base ferma i independent de la qual es poden extreure guies polítiques, sinó que s'ha de prendre com un reflex i una interpretació d'un conjunt de processos interconnectats que estableixen l'agenda política en el sistema, allò en què s'ha de centrar l'activitat política. Aquests processos van des de la socialització a les famílies i a les escoles, fins a la mateixa activitat de les institucions del govern i el filtratge que en fan els grans mitjans de

L'activitat política es determina per processos que van des de la sociabilització a les famílies, fins a l'activitat institucional i, sobretot, el filtratge dels mitjans de comunicació

comunicació de masses. No ha d'estranyar, doncs, que les grans guerres polítiques pel poder comencin o es decideixin en gran mesura per batalles pel control dels mitjans de comunicació. |

+ INFO

Llibres

CONVERSE, P. E., «The nature of belief systems in mass publics». In *Ideology and Discontent*, edited by D. Apter. Free Press. Nova York, 1964.

DOWNS, A., *An Economic Theory of Democracy*. Harper & Row. Nova York, 1957.

PAGE, B. I., i SHAPIRO, R. Y., *The rational public: Fifty years of trends in Americans' policy preferences*. Chicago University Press. Chicago, 1992.

SCHUMPETER, J. A., *Capitalism, Socialism and Democracy*. Harper & Brothers. Nova York i Londres, 1942. Traducció en castellà Folio. Barcelona, 1996.

Fonts

- CIS, *Baròmetres d'opinió. Estudis 2398-2700*. Setembre de 2000-Abril de 2007.
- INE, *Enquesta de Població Activa. Quart trimestre de 2000-Primer trimestre de 2007*.

Enllaços

- Centre d'Investigacions Sociològiques
www.cis.es
- Institut Nacional d'Estadística
www.ine.es